

บทที่ 12

สรุปสาระสำคัญการพัฒนาตนเอง ตามสูตรสำเร็จมงคลชีวิต

●●●●●●●●

เนื้อหาบทที่ 12

●●●●●●●●

สรุปสาระสำคัญการพัฒนาตนเองตามสูตรสำเร็จมงคลชีวิต

- 12.1 สรุปสาระสำคัญการพัฒนาตนเองตามสูตรสำเร็จมงคลชีวิต
- 12.2 สาระสำคัญของแต่ละหม่อมงคล
- 12.3 แนวทางปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

บุคคลที่ประสบความสำเร็จในชีวิตทั้งทางโลกและทางธรรม เกิดจากการฝึกตนเองตามหลักคำสอนของพระลัทธิมาลัมพูทเจ้าอย่างเป็นขั้นเป็นตอนตามหลักมงคลสูตรดังนี้ คือ ต้องเป็นคนดี ต้องมีความพร้อมในการฝึกตัวเอง ต้องเป็นคนมีประโยชน์ ต้องเป็นคนมีครอบครัวดี ต้องเป็นคนมีน้ำใจ รวมทั้งต้องเป็นผู้ที่ฝึกฝนใจมาอย่างเข้มงวด โดยต้องปรับสภาพใจให้มีความพร้อม ต้องแสวงหาธรรมะเบื้องต้นใส่ตัว ต้องแสวงหาธรรมะเบื้องต้นสูงใส่ตัว ต้องลงมือปฏิบัติขจัดกิเลสให้สิ้นไป และสามารถขจัดกิเลสได้สำเร็จ เป็นผู้มีจิตหลุดพ้นอย่างสมบูรณ์

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักศึกษาเข้าใจ และสามารถอธิบายสรุปภาพรวม และผลสำเร็จของการพัฒนาตนเองตามสูตรสำเร็จมงคลชีวิตได้อย่างถูกต้อง
2. เพื่อให้ศึกษานำมงคลชีวิตมาใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้อง

สรุปสาระสำคัญการพัฒนาตนเองตามสูตรสำเร็จมงคลชีวิต

12.1 สรุปสาระสำคัญการพัฒนาตนเองตามสูตรสำเร็จมงคลชีวิต

ภายหลังจากที่ได้เรียนรู้เนื้อหาครบทั้ง 11 บทแล้ว จะเข้าใจกระบวนการพัฒนาตนเองตามสูตรสำเร็จมงคลชีวิต 38 ประการ ของพระลัทธิมัลลปุทธเจ้า สำหรับในบทนี้จะได้ทบทวนสรุปสาระสำคัญของวิชาสูตรสำเร็จการพัฒนาตนเอง ในแต่ละบทเรียนที่นักศึกษาได้เรียนผ่านมาอีกครั้งหนึ่ง และจะได้อธิบายขยายความในเนื้อหาเพิ่มเติมเพื่อที่จะเข้าใจหลักธรรมได้ดียิ่งขึ้น โดยมีรายละเอียดดังนี้

การพัฒนาตนเองตามหลักมงคลชีวิต 38 ประการ ผู้ที่จะได้รับผลจะต้องน้อมนำหลักธรรมะที่พระลัทธิมัลลปุทธเจ้าทรงแนะนำมาปฏิบัติฝึกฝนอบรมตนเอง เป็นการประกอบเหตุแห่งความเจริญก้าวหน้าทั้งทางกาย วาจา ใจ ทั้งระดับเบื้องต้น ท่ามกลาง และเบื้องสูง ทำให้เกิดสติและปัญญา สามารถหลีกเลี่ยงเหตุแห่งความเสื่อมทั้งหลาย ตลอดจนความชั่วบาปต่างๆ จึงส่งผลให้ชีวิตประสบความสุข ความเจริญก้าวหน้าทั้งทางโลกและทางธรรม ทั้งชาตินี้ ชาติหน้า จนถึงการบรรลุมรรคผลนิพพานในที่สุด

การปฏิบัติตามหลักมงคลชีวิตได้รับการจัดลำดับหมวดหมู่ไว้อย่างเป็นระบบ เรียงลำดับจากง่ายไปหายาก เมื่อนำมาปฏิบัติตามลำดับมงคลจะได้รับผลการปฏิบัติที่เปรียบเสมือนการขึ้นบันไดทีละขั้นจนถึงขั้นสูงสุด

หลักมงคลชีวิต 38 ประการ แบ่งเป็น 10 หมู่ โดยมงคล 5 หมู่แรกประกอบด้วย 18 มงคล และมงคล 5 หมู่หลังประกอบด้วย 20 มงคล ในมงคล 5 หมู่แรก เป็นหลักปฏิบัติเพื่อการดำเนินชีวิตในทางโลกให้ประสบความสำเร็จ ส่วน 5 หมู่หลังเป็นการย้อนมาฝึกตนอย่างเข้มข้น มุ่งเน้นการพัฒนาปรับปรุงยกระดับจิตใจให้สูงขึ้น เมื่อส่วนแรกมีความบริบูรณ์ การมาปฏิบัติในส่วนหลังก็จะทำได้สะดวกไม่ต้องพะวัภพะวนมุ่งพัฒนาตนสู่จุดหมายสูงสุด กำจัดกิเลสจนบรรลุมรรคผลนิพพาน

ดังนั้นบุคคลผู้ที่สามารถพัฒนาตนเองให้ประสบความสำเร็จทั้งทางโลกและทางธรรม จะต้องประกอบเหตุแห่งความเจริญที่ยังไม่มีให้มีขึ้น ที่มีอยู่แล้วให้เพิ่มพูนยิ่งขึ้นไป พร้อมทั้งจะต้องหลีกเลี่ยงและกำจัดเหตุแห่งความเสื่อมที่มีอยู่แล้วให้หมดไป ที่ยังไม่มีก็ไม่ให้มีเกิดขึ้น โดยจะต้องลงมือปฏิบัติปรับปรุงตนเองในเบื้องต้นอย่างน้อย 5 ขั้น คือ ต้องฝึกตนให้เป็นคนดี สร้างความพร้อมในการฝึกตนเอง ต้องฝึกตนเองให้เป็นคนมีประโยชน์ ต้องบำเพ็ญประโยชน์ต่อครอบครัว และต้องบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม เมื่อมีความพร้อมในเบื้องต้นแล้วจะต้องพัฒนาปรับปรุงตนเองให้มีความก้าวหน้าด้านคุณธรรมให้ยิ่งขึ้นไปอีก 5 ขั้น คือ

ต้องมีการปรับเตรียมสภาพใจให้พร้อม ต้องแสวงหาธรรมะเบื้องต้นใส่ตัว ต้องแสวงหาธรรมะเบื้องสูงใส่ตัว ต้องฝึกภาคปฏิบัติเพื่อกำจัดกิเลสให้สิ้นไป แล้วจะประสบผลของการปฏิบัติธรรมจนหมดกิเลส

12.2 สารสำคัญของแต่ละหมุมงคล

1. มงคลหมู่ที่ 1 ฝึกตนเองให้เป็นคนดี ต้องไม่คบคนพาล ต้องคบบัณฑิต และต้องบูชาบุคคลที่ควรบูชา

การปฏิบัติตามหลักมงคลมีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน การจะปฏิบัติมงคลข้อหลังได้เราจะต้องอิงอาศัยมงคลในข้อแรกๆ เสมือนบันไดชีวิต ที่ต้องขึ้นไปเป็นขั้นๆ ขั้นที่สำคัญที่สุด คือขั้นแรกต้องไม่คบคนพาล ถ้ายังคบคนพาลแล้ว ไปปฏิบัติข้ออื่นๆก่อนก็มีสิทธิ์ทำได้ไม่สำเร็จ เพราะไปติดเชื่อคนพาลอีก ข้อหลังๆ ต้องอาศัยข้อแรกๆ อย่างเช่นประพาสพรหมจรรย์ ก็ต้องเริ่มต้นที่ไม่คบคนพาลก่อน ถึงจะไปได้ การคบคนก็ต้องเลือกคบคนดี บูชาบุคคลที่ดี เป็นกัลยาณมิตร ส่งเสริมกำลังใจให้กับเรา

การลงมือปฏิบัติถ้าผ่านมงคลหมู่แรกได้แล้ว เปรียบเสมือนได้แก่นของหลักมงคลชีวิต เมื่อปฏิบัติในหมู่ต่อๆ มา ก็เปรียบเสมือนองค์ประกอบที่ทำให้มงคลหมู่แรกสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น เพราะการที่บุคคลจะสามารถพัฒนาตนเองให้ดีหรือไม่ขึ้น ขึ้นกับวินัจฉัยเป็นสำคัญ เพราะคนที่วินัจฉัยดี จะสามารถแยกแยะได้ว่า อะไรดี อะไรชั่ว อะไรบุญ อะไรบาป อะไรถูก อะไรผิด อะไรควร อะไรไม่ควร เมื่อเวลาพูด และลงมือกระทำ ก็จะทำแต่สิ่งที่ถูกต้อง ดีงาม ไม่ประพาสผิดพลาด ต่างกับผู้มีวินัจฉัยเสีย เนื่องจากแยกแยะไม่ออก ทำให้หลงเข้าใจผิดว่า สิ่งไม่ดีกลายเป็นของดี ก็เลยทำความชั่วเข้าไป ชาตินี้เลยเอาดีไม่ได้ จะพยายามพัฒนาตนเองอย่างไรก็ไม่ได้ดี

แหล่งที่มาของวินัจฉัยในตัวคน มีที่มาจาก 2 แหล่งใหญ่ คือ

แหล่งที่ 1 ได้มาจากคนใกล้ชิดหรือคนที่เราคบ ถ้าคนที่เราคบเป็นคนดี เป็นบัณฑิตแล้วเราก็จะได้รับการถ่ายทอดวินัจฉัยที่ดี แต่ถ้าคนที่เราใกล้ชิดเป็นคนพาลเสียแล้ว เราก็อาจติดเอาเชื่อพาลเข้าให้รับเอาวินัจฉัยที่ไม่ดีเข้ามา

แหล่งที่ 2 ได้มาจากการฟังคนที่เราคบ แล้วเอามาตรึงตรอง จับแ่งคิด จนกระทั่งเกิดความวินัจฉัยของตัวเอง ถ้าแบบที่ถูกต้องเรียกว่า โยนิโสมนสิการ คือจับแ่งคิดถูก คือพอได้ข้อมูลมาก็ตั้งปัญหาได้ถูกแ่งมุม แล้วแก้ปัญหาก็ถูกแ่งมุม หรือได้รับข่าวสารที่มีคนเขาแก้ไขปัญหาก็ถูกแ่งมุม แล้วก็รับเอาความคิดเห็นที่ถูกหรือวินัจฉัยที่ถูกต้องนั้นมา ในทางกลับกันถ้าเราจับแ่งคิดผิดเสียแล้ว การตัดสินใจของเรา ก็ผิดพลาด ก่อให้เกิดบาปอกุศล

ดังนั้นผู้ที่มีวินัจฉัยดีได้ ต้องไม่คบคนพาล คบบัณฑิต และบูชาบุคคลที่ควรบูชา เป็นการป้องกันไม่ให้ได้รับวินัจฉัยที่ไม่ถูกต้องจากคนพาล ได้รับการถ่ายทอดวินัจฉัยที่ถูกต้องจากบัณฑิต และบุคคลที่ดีมีคุณธรรมที่เราบูชา รวมทั้งผู้มีวินัจฉัยดีจะต้องมีพื้นฐานความรู้ ความเข้าใจเรื่องของ สัมมาทิฐิ

8 ประการ กฎแห่งกรรม กุศลกรรมบถ อกุศลกรรมบถ อย่างถูกต้องเป็นเบื้องต้น ทำให้เป็นผู้ที่มีมาตรฐานในใจ เพราะว่าการฝึกตนเองให้เป็นคนดีได้นั้น คือการพัฒนานิสัยที่ดีของเราให้เกิดขึ้น จากการบริหารถ่ายถอดความคิดเห็น คำพูด การกระทำที่ถูกต้อง และคุณธรรมความดี มาประพฤติปฏิบัติจนกลายเป็นนิสัยของเราเอง

2. มงคลหมู่ที่ 2 สร้างความพร้อมในการฝึกตนเอง ต้องอยู่ในถิ่นที่เหมาะสม ต้องมีภูมิลำเนามาก่อน และต้องตั้งตนชอบ

การพัฒนาตนเองให้มีคุณธรรมความดีเจริญยิ่งขึ้น มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการสนับสนุนด้านสิ่งแวดล้อม สร้างความพร้อมในการฝึกตนเอง สามารถทำความดีได้อย่างสะดวก เพื่อจะได้ปรับปรุงตนเองได้อย่างดียิ่งขึ้น เพราะจะช่วยกระตุ้นให้เรามีความกระตือรือร้น และเป็นปัจจัยสำคัญที่จะสนับสนุนให้เราสามารถฝึกตนได้สะดวกก้าวหน้ายิ่งขึ้น จนประสบความสำเร็จทั้งชาตินี้ ชาติหน้า จนถึงการบรรลุมรรคผลนิพพาน

บุคคลที่พอมีความเห็นถูกต้อง ได้ต้นแบบที่ดี มีปัญญาขึ้นในระดับหนึ่ง ก็มีความจำเป็นที่ต้องการปฏิรูปตนเป็นสิ่งแวดล้อมที่ดีให้เป็นการสนับสนุนเอื้ออำนวยให้สามารถทำความดี พัฒนาปรับปรุงตนเองได้อย่างสะดวกสบาย องค์กรประกอบสำคัญอีกประการหนึ่ง เขาจะต้องมีบุญเก่าติดด้วย หรือที่เรียกว่า วาสนาดี คือ ต้องสร้างความคิดข้ามภพข้ามชาติมา และหมั่นสร้างความคิดในชาตินี้ ทำให้เป็นผู้มีความพร้อมทั้งรูปสมบัติ คุณสมบัติ ทรัพย์สมบัติ มีความคุ้นเคยกับการสั่งสมบุญอย่างไม่ขาด เป็นผู้มีความพอใจในกุศลธรรม ทำให้สามารถตั้งตนไว้ในทางที่ชอบ คือ ตั้งเป้าหมายชีวิตไว้ถูกต้อง เป็นเรื่องที่สำคัญมาก เป็นเบื้องต้นในการดำเนินชีวิตไปสู่หนทางแห่งความเจริญก้าวหน้าทั้งในชาตินี้ ชาติหน้า และการบรรลุมรรคผลนิพพาน เพราะทำให้สามารถประคับประคองความดีของเราไว้ได้ สามารถสร้างความคิดได้อย่างต่อเนื่อง บรรลุตามเป้าหมายที่ละชั้นๆ จนถึงนิพพาน

3. มงคลหมู่ที่ 3 ฝึกตนให้เป็นคนมีประโยชน์ ต้องเป็นพหูสูต ต้องมีศิลปะ ต้องมีวินัย และต้องมีวาจาสุภาพ

คนที่มีประโยชน์ ต้องเป็นผู้ที่มีทั้งความรู้ความสามารถ เป็นที่พึ่งให้ตนเองได้ พร้อมทั้งนำความรู้ความสามารถที่มีมาใช้ในทางที่ถูกต้อง การที่เรามีคุณสมบัติเหล่านี้อย่างครบถ้วนทำให้มีโอกาสฝึกตนเองได้มากยิ่งขึ้น สามารถนำความรู้ความสามารถทำให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อตนเองและสังคม ความรู้ความสามารถเหล่านี้ จึงเปรียบเสมือนเครื่องประดับอันงดงาม อลังการ ทำให้มีความโดดเด่นเป็นสง่าในสังคม

4. มงคลหมู่ที่ 4 บำเพ็ญประโยชน์ต่อครอบครัว ต้องบำรุงบิดามารดา ต้องเลี้ยงดูบุตร ต้องสงเคราะห์ภรรยา(สามี) และต้องทำงานไม่คั่งค้าง

เมื่อเราเป็นคนดีที่สามารถพึ่งตนเองได้ จะต้องสามารถเป็นที่พึ่งให้กับบุคคลในครอบครัว พร้อมทั้งสามารถตั้งหลักสร้างฐานะให้ตนได้ด้วย ทำให้ครอบครัวอยู่ร่มเย็นเป็นสุข มีความรับผิดชอบต่อกันในครอบครัว เลี้ยงดูบิดามารดาทดแทนคุณอันยิ่งใหญ่ที่ท่านเคยเลี้ยงดูเรามา รับผิดชอบต่อบุตร และภรรยาให้เขามีชีวิตที่ดี มีความสุขทั้งทางโลก ทางธรรม และทำหน้าที่การงานของเราที่ได้รับมอบหมาย ให้บรรลุผลสำเร็จ ถือเป็นความก้าวหน้าในการฝึกฝนอบรมตนเอง คนเราจะดีเพียงตัวคนเดียวไม่ได้ ต้องขยายสิ่งที่ดีไปสู่ครอบครัวข้าง โดยเริ่มต้นจากบุคคลใกล้ตัวของเรา ซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมที่จะต้องพบเจออยู่เสมอ เป็นเสมือนการสร้างปฏิรูปเทสให้กับตนเอง เป็นเกราะทำให้เราขยายการฝึกตนให้ก้าวหน้ากว้างขวางยิ่งขึ้นไปอีก

5. มงคลหมู่ที่ 5 บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม ต้องบำเพ็ญทาน ต้องประพฤติธรรม ต้องสงเคราะห์ญาติ และต้องทำงานไม่มีโทษ

เมื่อเรามีความพร้อมในการฝึกตนเองในระดับครอบครัวแล้ว เพื่อความก้าวหน้าในการพัฒนาตนเอง เพิ่มพูนคุณธรรมความดีให้ยิ่งขึ้นไป เราต้องขยายความสามารถให้การทำความดีให้ออกไปสู่ระดับสังคม สร้างสังคมให้อยู่เย็นเป็นสุข เป็นการสร้างปฏิรูปเทสให้กับตัวของเราเช่นกัน เพื่อประคับประคองตัวเราให้เข้าใกล้เป้าหมายชีวิตที่เราวางไว้ โดยการเปลี่ยนทรัพย์สินสมบัติที่มีอยู่ ให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่ เปลี่ยนจากทรัพย์ทางโลก ให้เป็นบุญกุศล เป็นอริยทรัพย์ติดตัวไปข้ามภพข้ามชาติ พร้อมทั้งพัฒนาคุณธรรมของเราในระดับสูงขึ้นไป ด้วยการนำหลักธรรมมาควบคุมเพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่ และนำความรู้ความสามารถของเราไปใช้ให้เกิดประโยชน์กับหมู่ญาติ ชุมชน และสังคม เป็นหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบต่อสังคม สร้างสังคมให้มั่นคงเป็นปึกแผ่น

ขณะที่เราได้พัฒนามาถึงมงคลหมู่ที่ 5 นี้ ในทางโลกก็นับว่าเป็นผู้ที่ประสบความสำเร็จ ได้รับการยกย่องนับถือในสังคม เป็นผู้ที่เป็นต้นแบบในการดำเนินชีวิตระดับผู้ที่มีเป้าหมายในโลกนี้ แต่สำหรับผู้ที่มีเป้าหมายชีวิตที่สูงขึ้นไป ก็จะต้องมุ่งย้อนมาพัฒนาทางด้านจิตใจเป็นสำคัญ ด้วยการฝึกอย่างเข้มข้น เพื่อขัดเกลากิเลสที่ห่อหุ้มจิตใจให้เบาบางจนกิเลสหมดสิ้นไป เป็นใจที่สะอาดบริสุทธิ์ ประดุจเดียวกับจิตของพระอรหันต์เจ้าทั้งปวง

6. มงคลหมู่ที่ 6 ปรับเตรียมสภาพใจให้พร้อม เพื่อฝึกใจให้มีคุณภาพสูงขึ้น ต้องงดเว้นจากบาป ต้องสำรวมจากการดื่มน้ำเมา และต้องไม่ประมาทในธรรม

เราสามารถปรับเตรียมสภาพใจด้วยการป้องกัน แก้อันเหตุที่ทำให้เราไม่พร้อมฝึก ไม่พร้อมปฏิบัติธรรม ไม่พร้อมทำความดี คือต้องงดเว้นจากการประพฤติกุศลกรรมบถ 10 ประการ ต้องไม่ทำลายสติ การฝึกฝนคุณธรรมความดีให้ก้าวหน้าต้องมีสติกำกับด้วย และต้องไม่ดูเบาในเหตุที่ทำให้ขาดความกระตือรือร้น ย่อหย่อนในการสร้างความดี

7. มงคลหมู่ที่ 7 การแสวงหาธรรมะเบื้องต้นใส่ตัว ต้องมีความเคารพ ต้องมีความถ่อมตน ต้องมีความสันโดษ ต้องมีความกตัญญู และต้องพึงธรรมตามกาล

เมื่อปรับพื้นฐานจนเรามีสภาพใจพร้อมแล้ว จะต้องรู้จักแสวงหาธรรมะจากผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจว่าใครเป็นผู้มีคุณธรรมที่แท้จริงแล้ว ต้องพยายามให้ท่านถ่ายทอดคุณธรรมความรู้มาสู่ตัวเรา ดังนั้น เราต้องมีคุณสมบัติที่พอเหมาะกับการเป็นผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดคุณธรรมนั้น โดยจะต้องแสดงคุณธรรม ของเราให้ประจักษ์ว่าเป็นผู้มีความสมบัตินั้น รวมทั้งจะต้องจักกาลเทศะที่เหมาะสม และมีความตั้งใจรองรับ คุณธรรมความดี เพื่อนำมาพัฒนาปรับปรุงจิตใจ นำมาตรวจสอบแก้ไขตนเอง ชัดเกลากิเลสให้เบาบางยิ่งขึ้น

8. มงคลหมู่ที่ 8 การแสวงหาธรรมะเบื้องต้นสูงใส่ตัว ต้องมีความอดทน ต้องเป็นคนว่าง่าย ต้องเห็นสมณะ และต้องสนทนาธรรมตามกาล

การพัฒนาให้มีคุณธรรมให้มากยิ่งขึ้น ขึ้นไปต้องมีความอดทน ในการฝึกฝนตนเอง จนประสบความสำเร็จดังเป้าหมาย ต้องเป็นคนว่าง่าย ยอมรับคำสั่งสอนจากผู้ที่มีความรู้ สามารถรองรับคำสั่งสอน มาฝึกตนให้มีคุณธรรมเพิ่มขึ้น รวมทั้งได้เห็นต้นแบบมาตรฐานจากสมณะผู้ฝึกตนมาอย่างเต็มที่ จนมีกำลังใจ ในการฝึกตน และสามารถสร้างปัญญาจากการสนทนาธรรมกับสมณะผู้มีความรู้คุณธรรม จนสามารถ แสวงหาธรรมะเบื้องต้นสูงใส่ตัวได้

9. มงคลหมู่ที่ 9 การฝึกภาคปฏิบัติเพื่อกำจัดกิเลสให้สิ้นไป ต้องบำเพ็ญตบะ ต้องประพฤติพรหมจรรย์ ต้องเห็นอริยสัจ และต้องทำนิพพานให้แจ้ง

จากการฝึกตนที่ผ่านมาเราได้ฝึกขัดเกลานิสัยที่ไม่ดีมาหลายประการ ได้ฝึกฝนเพิ่มพูนคุณธรรม ให้มีมากขึ้นมาอย่างต่อเนื่อง แต่ก็ยังไม่สามารถรับประกันว่านิสัยที่ไม่ดีนั้นจะไม่กลับมาอีก เพราะ ปกติใจของคนเรามีขึ้น มีลง มีใส มีขุ่นมัว ยังไม่แน่นอน เมื่อถึงมงคลหมู่นี้ เป็นการปฏิบัติขัดเกลากิเลส อย่างยิ่งยวดเพื่อกำจัดกิเลสให้หมดสิ้นอย่างถอนรากถอนโคนโดยไม่ย้อนกลับมาส่งผลอีกด้วยการบำเพ็ญตบะ ปฏิบัติตบะควัตรขัดเกลากิเลสให้หลุดร่อนไป ด้วยการประพฤติพรหมจรรย์ เพื่อยกใจออกจากกาม

มุ่งสู่โลกุตระภูมิซึ่งเป็นภูมิของอริยบุคคล ต้องบำเพ็ญมรรคมีองค์ 8 จนกระทั่งเข้าถึงพระธรรมกาย สามารถเห็นอริยสังข และพิจารณาอริยสังขไปตามลำดับจนกระทั่งหมดกิเลส ทำนิพพานให้แจ้งได้ในที่สุด

10. มงคลหมู่ที่ 10 ผลจากการปฏิบัติธรรมจนหมดกิเลส สามารถบรรยายสภาวะจิตที่หมดกิเลส ได้หลายลักษณะ เช่น จิตไม่หวั่นไหวในโลกธรรม จิตไม่โศก จิตปราศจากธุลี และจิตเกษม

เมื่อเราได้ฝึกฝนอบรมตนเองอย่างเข้มงวด จนมีความเจริญก้าวหน้ามาตามลำดับจนถึงที่สุด ตามเป้าหมายชีวิตที่เราวางไว้ คือถึงที่สุดของการพัฒนาตนเองตามคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า หมดกิเลสพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิดในสังสารวัฏแล้ว มีจิตที่สะอาดผ่องใสบริสุทธิ์บริบูรณ์แล้ว เข้านิพพานตามพระสัมมาสัมพุทธเจ้าและเหล่าพระอรหันตสาวกทั้งหลาย

12.3 แนวทางปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

การนำสูตรสำเร็จมงคลชีวิต 38 ประการแห่งองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาใช้ในชีวิตประจำวันให้ได้ผล เราต้องมั่นในหลักปฏิบัติของแต่ละมงคล รวมทั้งรู้จักแตกแม่บท ขยายความ แยกแยะรายละเอียดของแต่ละมงคลได้อย่างขึ้นใจ จะได้ดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้อง เมื่อเกิดปัญหาขึ้นต้องตรวจสอบแต่ละมงคลว่า ตัวเราได้ปฏิบัติถูกต้องตามหลักธรรมหรือไม่ ชัดกับมงคลข้อไหนบ้าง เพราะปัญหาทุกปัญหานั้นถ้าเรา ตรวจสอบอย่างดีแล้วจะพบว่าเกิดจากการที่เราไม่ได้ปฏิบัติตามหลักมงคลข้อใดข้อหนึ่ง หรือหลายๆ ข้อ เมื่อพบแล้วต้องแก้ไขปรับปรุงตัวเราให้ได้ตามหลัก ถ้าทำได้อย่างนี้จะทำให้การพัฒนาปรับปรุงตนเอง ก้าวหน้าไปสู่จุดหมายได้อย่างแน่นอน แม้จะยังไม่หมดกิเลสในชาตินี้ การที่เราประพฤติปฏิบัติจนติด เป็นนิสัย ก็จะได้ส่งผลเป็นอุปนิสัยที่ติดอยู่ในใจในชาติต่อไป ส่งผลให้เป็นปัจจัยสนับสนุนการฝึกตัวให้ สะดวกสบาย เมื่อฝึกต่อไปซ้ำๆ จนมีคุณธรรม มีความบริสุทธิ์เพียงพอ ก็จะถึงจุดหมาย บรรลุมรรคผลนิพพาน ได้อย่างแน่นอน

คำอธิบายอักษรย่อชื่อคัมภีร์

คัมภีร์พระไตรปิฎกที่อ้างอิงในหนังสือเล่มนี้ ใช้พระไตรปิฎกภาษาบาลี อักษรไทยฉบับสยามรัฐ จำนวน 45 เล่ม พ.ศ.2525 โดยในการอ้างอิงคัมภีร์พระไตรปิฎกนั้น จะใช้อักษรย่อหน้า หมายถึง อักษรย่อชื่อคัมภีร์ แล้วตามด้วยตัวอักษร 3 ชุด เพื่อระบุ เล่ม /ข้อ/หน้า ตัวอย่างเช่น ขุ.ธ. 25/15/24 หมายความว่า การอ้างอิงนี้ระบุถึงคัมภีร์ ขุททกนิกาย ธรรมบท พระไตรปิฎกเล่มที่ 25 ข้อที่ 15 หน้า ที่ 24

วิ.จุลล	=	วินัยปิฎก	จุลวรรค
ที.ม.	=	ทีฆนิกาย	มหาวรรค
ที.ป.	=	ทีฆนิกาย	ปาฏิกวรรค
ม.มู.	=	มัชฌิมนิกาย	มูลปัญญาสก์
ม.ม.	=	มัชฌิมนิกาย	มัชฌิมปัญญาสก์
ส.ส.	=	สังยุตตนิกาย	สคาถวรรค
ส.ข.	=	สังยุตตนิกาย	ชั้นธวารวรรค
ส.ม.	=	สังยุตตนิกาย	มหาวารวรรค
อจ.เอก.	=	อังคุตตรนิกาย	เอกนิบาต
อจ.ทุก.	=	อังคุตตรนิกาย	ทุกนิบาต
อจ.จตุกก.	=	อังคุตตรนิกาย	จตุกกนิบาต
อจ.ปญจก.	=	อังคุตตรนิกาย	ปญจกนิบาต
อจ.สตตก.	=	อังคุตตรนิกาย	สัตตกนิบาต
อจ.ทสก.	=	อังคุตตรนิกาย	ทสกนิบาต
ขุ.ธ.	=	ขุททกนิกาย	ธรรมบท
ขุ.อ.	=	ขุททกนิกาย	อุทาน
ขุ.อิติ.	=	ขุททกนิกาย	อิติวุตตกะ
ขุ.สุ.	=	ขุททกนิกาย	สุตตนิบาต
ขุ.วิ.	=	ขุททกนิกาย	วิมานวัตถุ
ขุ.ชา.เอก.	=	ขุททกนิกาย	ชาดก เอกนิบาต
ขุ.ชา.สตตก.	=	ขุททกนิกาย	ชาดก สัตตกนิบาต
ขุ.ชา.อฏฐก.	=	ขุททกนิกาย	ชาดก อฏฐกนิบาต
ขุ.ชา.จตุตทาสี.	=	ขุททกนิกาย	ชาดก จัตตาสีนิบาต
ขุ.ชา.สตตติ.	=	ขุททกนิกาย	ชาดก สัตตตินิบาต
ขุ.ชา.มหา.	=	ขุททกนิกาย	ชาดก มหานิบาต
ขุ.จุ.	=	ขุททกนิกาย	ชาดก จุฬนิทเทส